

Scrisoare cu privire la propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Codului Penal și a Codului de Procedură Penală privind limită de vârstă pentru exprimarea consimțământului minorului pentru actul sexual, adoptată de Senat și transmisă Camerei Deputaților (L423/2022 – procedură de urgență)

1 septembrie 2022

Rețeaua pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor - [Rețeaua VIF](#), formată din 25 de organizații neguvernamentale la nivel național, vă transmite prezenta scrisoare prin care își prezintă poziția față de Propunerea legislativă privind modificarea și completarea Codului Penal, [adoptată de Senat cu numărul L423/2022](#) („Propunerea Legislativă L423/2022”).

Prin prezenta scrisoare, Rețeaua VIF **solicită ca pragul de vârstă pentru încadrarea faptei la infracțiunea de viol săvârșit cu un minor să fie 16 ani, nu 15 ani, așa cum prevede Propunerea Legislativă L423/2022. În concret, solicităm introducerea unui amendament în ceea ce privește art. 218¹ alin. (1) Violul săvârșit asupra unui minor așa cum se găsesc în secțiunea Propuneri de modificări.**

În al doilea rând, față de Propunerea Legislativă L423/2022, Rețeaua VIF solicită introducerea următoarelor modificări adiționale:

- **Actul sexual de orice fel cu un minor având vârsta între 16 și 18 ani atunci când există un dezechilibru de putere în cazul relațiilor sexuale între un minor cu vârsta între 16 și 18 ani și un adult, (eg. adult profesor, tutore, părinte) fapta să fie încadrată la infracțiunea de viol săvârșit cu un minor;**
- **Reglementarea expresă a faptului că NU constituie circumstanță atenuantă săvârșirea infracțiunilor de viol asupra unui minor, agresiune sexuală asupra unui minor, actul sexual cu un minor și agresiune sexuală asupra unui minor, sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate minore.**
- **Introducerea unui articol care recunoaște drept forme de violență sexuală practicile asociate căsătoriilor forțate. Considerăm necesară definirea căsătoriilor forțate drept practici asociate căsătoriei, în care lipsește consimțământul uneia dintre părți și se exercită o formă de presiune (presiune emoțională, fizică sau dacă implică tranzacționarea minorilor prin bani/bunuri). Mai mult, raportul GREVIO recomandă statului român introducerea unei infracțiuni distincte privind**

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violentei împotriva femeilor

căsătoriile forțate pentru a fi în acord cu prevederile Convenției de la Istanbul¹. De asemenea, dacă în situația căsătoriei între doi minori (cu vârsta sub 18 ani), cei implicați în aranjarea căsătoriei sunt membri ai familiei (ex. părinți, bunici etc) și folosesc mijloace financiare sau de altă natură, fapta să constituie formă agravantă de instigare la act sexual și trafic de persoane.

ARGUMENTE PENTRU SUSȚINEREA PROPUNERILOR NOASTRE

I. Contextul actual reflectă o nevoie stringentă de actualizare a cadrului legislativ penal actual privind infracțiunile la viața sexuală cu victime minore

Multe dintre abuzurile sexuale se comit de persoane cunoscute victimei, inclusiv membri de familie, fapt cunoscut specialiștilor care intervin în situațiile de violență și abuz în familie, chiar dacă nu există date statistice care să ne arate amploarea fenomenului. **Violența sexuală asupra minorilor în România rămâne un fenomen în mare parte ascuns.** Cercetările făcute pe plan internațional de psihologi, psihiatri și sociologi relevă faptul că traumele sexuale trăite la vârste fragede influențează comportamentul sexual al viitorilor adulți și generează comportamente maladaptive consolidate pentru tot restul vieții, care diminuează semnificativ calitatea relațiilor cu apropiații și viitorii parteneri.

Lipsa în școlile din România a educației juridice privind infracțiunile sexuale, cât și a educației sexuale preventive care ar adresa riscul de victimizare sexuală determină ca minorii să nu recunoască acele contexte în care sunt vulnerabili și comportamentele periculoase ale agresorilor. Majoritatea minorilor nu știe să recunoască violența sexuală, unde să ceară ajutor și nici ce înseamnă consimțământul.

În ultimii 8 ani, 1.885 de fete și 202 băieți au fost victime ale infracțiunilor de viol, agresiune sexuală sau act sexual cu un minor, în care autorul era un membru de familie (IGPR, 2014-2021)². În peste 91% dintre cazurile raportate la poliție, agresorii adulți au fost bărbați (IGPR, 2014-2021). Însă mulți agresori sexuali sunt și din afara familiei.

¹ GREVIO, 2022, *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention)*, Council of Europe, p. 58, disponibil la adresa <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>

² Date statistice transmise anual în perioada 2005-2021 către Centrul FILIA de Inspectoratul General al Poliției Române, ca urmare a solicitărilor formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public.

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violentei împotriva femeilor

În primele 6 luni ale anului 2022 au fost înregistrate 2658 de sesizări penale privind acte sexuale cu minori, 872 de sesizări de agresiune sexuală, 1951 de sesizări de viol (IGPR, 2022) în afara relațiilor de familie.

În anul 2021 au fost înregistrate în evidența medicilor de familie 631 de minore însărcinate cu vârsta sub 15 ani și 7800 de gravide cu vârsta între 15 și 19 ani (INSP, 2022.) În anul 2020, au fost înregistrate 668 de mame minore cu vârsta sub 15 ani, în 143 de cazuri tații aveau vârste între 20 și 39 de ani, iar în 392 de cazuri vârsta tatălui este nedeclarată. În 2019, au fost înregistrate 753 de mame minore cu vârsta sub 15 ani, în 191 de cazuri tații aveau vârste între 20 și 64 de ani, iar în 353 de cazuri vârsta tatălui nu a fost declarată (INSSE, 2021).

14 state din Europa și America de Nord prevăd limite de vârstă pentru exprimarea consimțământului privind actul sexual începând de la 16 ani: Belgia, Cipru, Spania, Finlanda, Irlanda, Lituania, Luxemburg, Letonia, Malta, Norvegia, Portugalia, Regatul Unit, SUA și Canada. Stabilirea acestei limite de vârstă este în concordanță cu prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în 20 noiembrie 1989 și ratificată de România în 1990.

În plus, Raportul GREVIO privind implementarea Convenției de la Istanbul în România identifică nevoia de modificare a Codului Penal astfel încât infracțiunile privind violența sexuală să se bazeze pe consimțământul liber exprimat³.

În ceea ce privește practicile asociate căsătoriilor forțate, în perioada 2015-2019, 2.775 de fete minore au fost căsătorite comparativ cu 40 de băieți minori⁴. La nivel național colectarea acestor date este dificilă, iar dezbaterile cu privire la căsătorii forțate și căsătorii timpurii sunt încărcate de prejudecăți și asociate în general etniei rome deși fenomenul la nivel național arată că este o practică mai largă, justificată cultural atunci când se întâmplă o formă de abuz.

Încadrarea faptelor și soluționarea infracțiunilor de abuz sexual atunci când sunt implicate minore de etnie romă se bazează de multe ori pe prejudecăți rasiste, așa cum o dovedește Raportul Inspecției Judiciare nr.20-2770/DIJ/20-2771/DIP privind "*Practica instanțelor de judecată și a parchetelor de pe lângă acestea în investigarea și soluționarea cauzelor privind infracțiuni la viața sexuală cu victime minore*", aprobat de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii la data de 27 iulie 2021 („[Raportul Inspecției Judiciare](#)”). Raportul arată că în toate dosarele analizate „tradiția unei etnii poate eluda dispozițiile legale, cu consecințe asupra interesului copilului” (p. 81). Contextele în care s-au săvârșit infracțiunile,

³ Idem.

⁴ Date furnizate de Ministerul de Interne la solicitarea Asociației E-Romnja.

cum ar fi consimțământul sau încurajarea la întreținerea de relații sexuale de către familiile acestora și situația în care rezultă un copil din această "căsătorie" atenuază răspunderea penală, schimbă încadrarea la act sexual cu un minor și clasarea dosarului, iar rezultatul pune în afara oricărei forme de protecție minorii de etnie romă. Dosarele analizate menționează situații în care minorii au fost audiați în prezența părinților (deși erau presupuși suspecti de instigare la act sexual cu un minor), angajamentul părinților, al adultul întreținător de familie precum și tradiția fetelor rome fără să fie efectuate investigații asupra părinților/posibilului partener. În marea majoritate a cazurilor analizate în raport, minorele rome aveau sub 16 ani.

Marea Britanie și Germania au introdus legislație specifică împotriva căsătoriilor între minori, excluzând situațiile excepționale precum vârsta așa cum se întâmplă în România unde vârsta legală este de 18 ani, dar și măsuri specifice precum servicii de intervenție rapidă, scoaterea din familie, plasarea în adăposturi de urgență, ordine de protecție pentru astfel de situații. În România se poate obține hotărâre judecătorească pentru ca minorul să se căsătorească la 16 ani.

Având în vedere deciziile instanțelor judecătorești care justifică prin lentila tradiției rome astfel de abuzuri este necesară diferențierea între căsătorii timpurii și căsătorii forțate cu trasarea unei limite a minorului sub 16 ani vârstă la care nu poate fi încadrată într-o căsătorie timpurie. Din păcate la nivel național există un vid legislativ în privința practicilor asociate căsătoriilor forțate pentru minorii cu vârste sub 16 ani ce necesită a fi reglementat pentru a crește gradul de protecție al minorilor care se află în astfel de situații.

II. Argumente de ordin juridic și socio-cultural pentru introducerea unei vârste minime de 16 ani sub care orice act sexual cu un minor este considerat viol.

2.1. Cadrul normativ în România prevede vârsta de 16 ani drept limita de vârstă la care consimțământul minorului poate fi exprimat valabil

Pe plan civil, prin consimțământ se înțelege exteriorizarea hotărârii de a încheia un act juridic. Aceasta este o condiție esențială de validitate a actului juridic civil. Modalitatea de exprimare a acestuia poate fi în scris, verbal sau prin comportamente care, potrivit legii, convenției părților, practicilor sau uzanțelor, nu lasă nicio îndoială asupra intenției de a produce efecte juridice corespunzătoare (art. 1240 din Codul Civil). De regulă, tăcerea, nu valorează consimțământ, excepțiile fiind de strictă interpretare (cum ar fi, de exemplu, prevedere expresă a legii). Esențial pentru a fi în prezența unui consimțământ este să asistăm la o manifestare, la o exteriorizare a voinței persoanei, aceasta fiind **o acțiune voluntară** a subiectului de a-și exhiba voința și de a o face cunoscută celorlalți.

Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor

Conform art. 1204 din Codul Civil, pentru a fi valabil, consimțământul trebuie să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză, aceste condiții însemnând că fiecare persoană alege în mod **conștient** și își exprimă **propria decizie**, fără ca acesta să fie afectată de vreun viciu de consimțământ, cum sunt eroarea, dolul sau violența precum și faptul că **persoana trebuie să înțeleagă contextul în care își exprimă voința**.

De asemenea, potrivit art. 1205 NCC, consimțământul trebuie să fie dat de o persoană cu discernământ. Condiția aceasta decurge din **caracterul conștient al actului juridic civil în sensul că persoana trebuie să aibă puterea de a aprecia efectele juridice care se produc în baza manifestării sale de voință. Minorii între 14 și 18 ani au încă discernământ juridic în curs de formare, din acest motiv li se recunoaște numai o capacitatea restrânsă de exercițiu, iar cei sub 14 ani sunt prezumați că le lipsește în totalitate discernământul**. Pentru încheierea aproape a tuturor actelor juridice civile de către minori cu capacitate restrânsă de exercițiu, este necesară încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în unele cazuri prevăzute de lege, și autorizația instanței de tutelă⁵. Având în vedere că legiuitorul a prevăzut măsuri de protecție pentru minori în cazul încheierii actelor juridice civile, cu atât mai mult legiuitorul ar trebui să asigure măsuri de protecție pentru minori cu privire la viața și integritatea lor sexuală.

Totodată, consimțământul liber este un criteriu de diferențiere în cazul căsătoriei, când aceasta se poate încheia dacă viitorii soți au împlinit vârsta de 18 ani. **Pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul**. Căsătoria încheiată de minorul care nu a împlinit vârsta de 16 ani este lovită de nulitate absolută. Legiuitorul a luat în calcul vârsta minimă de 16 ani pentru încheierea căsătoriei.

Prelucrarea datelor cu caracter personal ale unui minor este legală dacă minorul are cel puțin 16 ani, conform prevederilor Regulamentul nr. 679/2016⁶. Dacă minorul are sub 16 ani, este necesar acordul părinților sau a reprezentantului legal.

Persoana fizică dobândește capacitatea de muncă la 16 ani (Art. 13 alin. (1) din Legea nr. 53/2003 privind Codul Muncii). La împlinirea vârstei de 15 ani, minorul poate încheia un contract de muncă **numai** cu acordul părinților sau al reprezentantului legal, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitată sănătatea,

⁵ Nicolae, Marian, 2018, *Drept civil. Teoria generală Vol. II. Teoria drepturilor subiective*, Editura Solomon.

⁶ Regulamentul nr. 679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului și al Consiliului UE privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE („Regulamentul 679/2016”)

dezvoltarea și pregătirea profesională (Art. 13 alin. (2)). Acest aspect este reglementat cu titlu de principiu constituțional în art. 49 (4) din Constituția României care prevede expres că minorii sub 15 ani nu pot fi angajați ca salariați.

În ce privește **răspunderea penală** a minorilor, potrivit legislației actuale în cazul în care minorul are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal **numai dacă se dovedește că a avut discernământ la momentul săvârșirii faptei**. Astfel, legiuitorul a stabilit o prezumție relativă a lipsei de discernământ în cazul minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, autor sau participant la săvârșirea unei fapte de natură penală. Apreciem că această prezumție relativă nu ar trebui să se aplice *mutatis mutandis* victimelor minore între 14 și 16 ani ale infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, neexistând, în opinia noastră, niciun argument juridic care să o justifice. Din contră, apreciem că, dacă legea civilă consideră că minorii în această etapă de dezvoltare (i.e. minorii între 14 și 18 ani) nu au discernământ pentru încheierea de acte juridice civile, **cu atât mai puțin se poate accepta că victimele minore sub 16 ani ale infracțiunilor sexuale ar putea avea capacitatea de consimțământ consolidată pentru un act sexual cu un adult. Considerăm că este necesară o măsură de protecție suplimentară împotriva agresorilor sexuali, prin instituirea unei prezumții absolute a lipsei de consimțământ a victimelor minore sub 16 ani ale infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale.**

În dreptul penal, consimțământul victimei și lipsa lui sunt analizate din trei perspective - ca element constitutiv al unei infracțiuni, ca o cauză de reducere a pedepsei sau ca o cauză justificativă. În oricare dintre cele 3 variante ne-am afla și chiar dacă potrivit doctrinei penale există anumite diferențe între consimțământul în dreptul penal și dreptul civil, autorii sunt de acord cu privire la anumite condiții ale valabilității acestuia:

- Consimțământul trebuie să fie valabil exprimat, adică să provină de la o persoană care înțelege semnificația actului de dispoziție și îl face în deplină cunoștință de cauză;
- Consimțământul să nu fie afectat de vicii de consimțământ, cum sunt eroarea, dolul, violența sau leziunea.

În aceste condiții, se pune întrebarea care este vârsta minimă de la care un minor poate înțelege semnificația și consecințele unui act sexual, astfel încât exprimarea voinței să poată fi considerată consimțământ valabil? Răspunsul la această întrebare se regăsește în partea a III a acestei opinii, în **argumentele de ordin psihologic și anatomic în susținerea pragului de vârstă de 16 ani**.

Abuzurile sexuale asupra minorilor sunt de cele mai multe ori ascunse, greu de dovedit din cauza relației inegale de putere dintre agresorii adulți și victimele minore. Probatoriul în cazurile penale este pe umerii victimelor minore ale violenței sexuale, nu ai agresorilor, fiind mult mai greu pentru victimele minore să asigure probatoriul care să dovedească constrângere, punere

în imposibilitate de a-și exprima voința sau faptul că agresorul a profitat de această stare în care s-a aflat minorul, așa cum este precizat în Codul Penal în cazul infracțiunilor de viol. **Introducerea limitei de vârstă de 16 ani diminuează presiunea pusă pe victimele minore de a demonstra o infracțiune care are de cele mai multe ori un caracter ascuns.** În plus, potrivit reglementării actuale, este considerat viol **doar actul sexual realizat în lipsa consimțământului persoanei, însă doar dacă lipsa consimțământului este rezultatul uneia dintre modalitățile expres indicate de norma de incriminare**, respectiv: constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința. Așadar, nu orice viciere a consimțământului specifică dreptului civil va conduce la calificarea faptei drept viol, putând exista situații în care, de exemplu victimei i s-a promis o recompensă materială sau morală, și care nu vor putea fi calificate drept viol deoarece nu sunt comise în modalitățile expres prevăzute de lege.

Legiferarea ca infracțiune de viol a oricărui act sexual cu un minor ce nu a împlinit vârsta de 16 ani ar institui de asemenea o clarificare legală a responsabilității agresorului necesară urgent în sistemul judiciar penal actual, așa cum o dovedește Raportul Inspecției Judiciare. Adultul agresor este în realitate echipat cu toate abilitățile necesare pentru a-și controla orice impulsuri sexuale. Adultul acționează doar în virtutea unei norme sociale ascunse ce tolerează comportamente sexuale cu minori. Modificarea legislativă este cea mai fermă cale de a elimina norma socială ascunsă la care ne referim.

Nu în ultimul rând, necesitatea reglementării infracțiunii de viol prin raportare la lipsa consimțământului valabil exprimat este și o cerință a recentului raport GREVIO (a se vedea par. 289).

2.2. Instituirea pragului de vârstă de 16 ani răspunde necesității sporite de protejare a minorelor victime predilecte ale infracțiunilor sexuale în România

Potrivit prevederilor în vigoare a Legii 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (i.e. art. 661 lit. b din Lege), **minorii își pot exprima consimțământul în absența părinților sau a reprezentantului legal în situații medicale legate de diagnosticul și/sau tratamentul problemelor sexuale și reproductive, NUMAI la solicitarea expresă a minorului în vârstă de peste 16 ani.** Așadar, conform legislației actuale, până la vârsta de 16 ani, minorii nu pot avea acces la mijloace de contracepție fără acordul părinților sau a tutorelui. **Mai mult, până la vârsta de 16 ani, minorele nu pot face întrerupere de sarcină la cerere, fără acordul părinților.**

Pe lângă aceste aspecte de ordin legislativ, propunerile Rețelei au luat în considerare și faptul că în contextul politic și social în care trăim, există o cultură bine înrădăcinată a sexualizării fetelor de la cele mai fragede vârste care justifică violența sexuală asupra acestora. **Mai mult**

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violenței împotriva femeilor

decât atât: 55% dintre români consideră că violul este justificat în anumite situații - dacă victima era îmbrăcată sumar, dacă a acceptat să îl însoțească pe agresor acasă sau dacă a consumat băuturi alcoolice sau stupefiante⁷ (Eurobarometru 449, 2016). Aceste prejudecăți au fost confirmate de **Raportul Inspecției Judiciare**, care arată numeroase exemple de încadrare a faptelor de viol asupra **minorelor de 10-12 ani ca acte sexuale consimțite cu bărbați adulți**, justificând această încadrare prin faptul că minorele au consimțit actele sexuale prin felul în care erau îmbrăcate, dezvoltarea fizică și comportamentul, presupunerea că, dacă nu au spus nimănui ceea ce au trăit, fapta nu a existat sau justificând aceste fapte ca fiind asociate cultural. Pentru incapacitatea statului român de a oferi o protecție efectivă minorelor, România a fost condamnată de CEDO în cauza M.G.C. împotriva României prin **Hotărârea** din 15 martie 2016⁸.

Cu toate acestea, în continuare în România minorele sunt victimele predilecte ale infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, expunându-se riscului sarcinilor nedorite rezultate din astfel de abuzuri sexuale, accesului limitat la serviciile medicale privind întreruperea sarcinii sau a traumei legate de întreruperea sarcinii la o vârstă fragedă, sărăciei sistemice izvorâte din întreruperea accesului la educație la vârste de 14, 15 sau 16 ani în vederea îngrijirii unui copil rezultat dintr-un astfel de act sexual al minorului până în vârsta de 16 ani.

Considerăm că aceste probleme cu care se confruntă minorele în România trebuie soluționate printr-o reglementare penală drastică și fermă care să sancționeze ca infracțiune de viol orice act sexual cu un minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani.

2.3. Carențele sistemul judiciar actual impun legiferarea încadrării faptei de întreținere a unui act sexual cu un minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani drept infracțiune de viol

Raportul Inspecției Judiciare a identificat câteva vulnerabilități majore atât în ce privește **activitatea de urmărire penală** a infracțiunilor la viața sexuală cu victime minore, cât și în ce privește activitatea instanțelor de judecată investite cu soluționarea cauzelor privind victime minore.

⁷ Comisia Europeană, 2016, *Eurobarometru Special 449. Violența de gen*, disponibil la adresa http://publications.europa.eu/resource/cellar/f60437fd-e9db-11e6-ad7c-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

⁸ Cererea nr. 61495/11 poate fi accesată aici: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2261495/11%22%7D>

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violenței împotriva femeilor

În ce privește activitatea **de urmărire penală**, carențele identificate sunt legate în principal de:

- a. **Vidul legislativ existent cu privire la :**
 - § lipsa prevederilor privind obligativitatea audierii victimelor în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor
 - § lipsa reglementării obligativității efectuării unei evaluări psihologice a persoanei vătămate minore în cauzele având ca obiect infracțiuni contra libertății și integrității sexuale
 - § lipsa prevederilor privind obligativitatea audierii victimelor în incinte concepute, cu asigurarea discuției în limba nativă a victimei sau adaptate acestui scop etc.
- b. **Carențe de ordin logistic și administrativ:**
 - § lipsa spațiilor special amenajate pentru audierea minorilor
 - § dotarea insuficientă cu mijloace tehnice pentru audierea minorilor
 - § lipsa traducătorilor pentru victimele minore ce aparțin altor minorități în România
- c. **Pregătirea insuficientă a organelor de anchetă pentru investigarea infracțiunilor sexuale privind minorii**
- d. **Lipsa educației juridice și sexuale în școli**

În ce privește activitatea instanțelor judecătorești, Raportul identifică hibe semnificative, precum: lipsa specializării completelor de judecată care soluționează cauzele având ca obiect infracțiuni contra libertății și integrității sexuale comise asupra victimelor minore, modul deficitar de audiere a persoanelor vătămate minore, lipsa unui standard de probațiune specific și general aplicabil pentru infracțiunile privind viața sexuală cu victime minore, etc.

În plus față de carențele identificate în Raportul Inspecției Judiciare, considerăm important să aducem în discuție și:

- § lipsa prevederilor cu privire la obligativitatea unui reprezentant al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului de a fi prezent în situația audierii minorilor de etnie romă aflați în riscul de a fi căsătoriți forțat.
- § lipsa reglementărilor cu privire la căsătoriile forțate în care sunt implicați minori sub 16 ani (vârstă la care nu se poate încadra drept căsătorie timpurie)
- § lipsa interpreților pentru situații în care sunt implicate victime minore de altă etnie
- § rasismul, clasismul și sexismul la nivel instituțional

Pe cale de consecință, atâta timp cât aceste vulnerabilități semnificative ale sistemului judiciar nu sunt redresate, se impune apărarea minorilor de consecințele produse de aceste curențe ale sistemului judiciar actual prin legiferarea drept infracțiune de viol a actului sexual între un adult și un minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani.

III. Argumente de ordin psihologic și anatomic în susținerea pragului de vârstă de 16 ani

3.1. Dezvoltarea neurocognitivă a adolescenților

Un număr extrem de mare de studii experimentale, de laborator, neuro-imagistice, teste, observații și studii longitudinale indică o perioadă lungă, de la 12 la 20 de ani, de reorganizare neuronală și hormonală, cu discrepanțe. Unele arii corticale se maturizează mai devreme decât altele (arii care au rol în manifestări emoționale înaintea celor prefrontale, responsabile cu gestionarea informației, controlul și inhibarea impulsurilor). **Aceste modificări conduc adolescenții la angajarea în acțiuni riscante**, mai ales în prezența adolescenților de aceeași vârstă ori în momente de activare emoțională intensă, unele studii indicând un vârf al comportamentelor de risc în jurul vârstei de 15 ani.

Caracteristicile sexuale care apar mai devreme, în contextul transformării corpului ca urmare a schimbărilor hormonale, influențează percepția socială a fetelor pubere, atractive și dezirabile sexual, fără ca maturizarea lor sexuală să fie încheiată. Emoțiile se nasc rapid și intens, nefiltrate de judecata corticală⁹. **Adolescența este o perioadă în care apar comportamente de risc, cu un vârf al frecvenței în jurul vârstei de 15 ani**¹⁰. Structuri subcorticale se dezvoltă înaintea celor frontale, discrepanța conduce la comportamente de căutare de recompense, cu valoare motivațională semnificativă și la nevoia pregnantă de noutate. Controlul impulsurilor este precar, managementul emoției aproape insesizabil.

Învățarea socială este la început, competențele sociale complexe precum negocierea, rezolvarea de probleme, negocierea unor acțiuni planificate nu sunt suficient dezvoltate în rândul adolescenților, ca urmare, evaluarea corectă a consecințelor le este extrem de greu de realizat.

La această vârstă, minorii nu au o înțelegere corectă a noțiunii de consimțământ informat, mai ales în lipsa educației sexuale în școli. **Neînțelegerea de către minori a consimțământului informat și a dreptului de retragere a acordului oricând pe parcursul unei interacțiuni fac ca victima minoră să se simtă confuză și neputincioasă să exprime faptul că nu mai**

⁹ Siegel, Daniel, 2002, *The Developing Mind, First Edition: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are*, the Guilford Press.

¹⁰ Steinberg, Laurence, 2010, *A Dual Systems Model of Adolescent Risk-Taking*, Wiley InterScience, disponibil la adresa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/dev.20445>

dorește să continue/că s-a răzgândit. E nevoie ca adolescenta 1) să cunoască că are dreptul să retragă acordul, că NU înseamnă NU și pe parcursul interacțiunii și 2) să aibă capacitatea interioară ca să afirme, exercite, acest drept în situația în care agresorul insistă că ea a fost de acord, iar acum trebuie să meargă până la capăt (vezi stereotipul de gândire referitor la bărbatul excitat care nu se poate opri din act).

3.2. Comportamentul agresorilor sexuali

Statisticile internaționale relevă faptul că de cele mai multe ori, agresorii sexuali sunt persoane apropiate victimelor minore (vecini, prieteni de familie), care au o anumită autoritate asupra minorilor (profesori, educatori, tutori etc) sau fac parte chiar din rândul membrilor de familie.

Modul de operare tipic agresorului sexual adult face ca victima minoră să nu poată identifica elementul de forță, de impunere de către agresor a actului sexual. Agresorii sexuali construiesc o relație de încredere cu victima minoră și își arată afecțiunea prin cadouri, complimente. Disimulează și își ascund foarte bine intențiile. Folosind autoritatea vârstei, exprimarea admirației față de victimă, expunând tristețe, însingurare și cerând consolare de la victimă, ei descriu actul sexual ce se va petrece drept o mângâiere nevinovată ce va aduce plăcere ambilor participanți. Frecvent actul sexual este cu atingere, dar nu neapărat cu penetrare, astfel încât examenul medico-legal poate constata puține urme fizice.

Diferența de vârstă față de victimele minore le oferă agresorilor sexuali avantajul experienței de viață, iar manipularea victimelor este facilă. Agresorii sexuali nu se opresc după un abuz sexual, ci continuă abuzul cu aceeași victimă minoră sau cu o nouă victimă. Studiile arată că, **dintre categoriile de infractori care acționează în societate, agresorii sexuali sunt cei care nu încetează de a mai fi activi odată cu înaintarea în vârstă, iar bătrânețea nu constituie o piedică, ci un atu în fața victimelor lipsite de experiență.**

3.3. Trauma sexuală în rândul minorilor

Consecințele violenței sexuale, fie a unui viol ce are loc o dată, fie a unei relații de abuz sexual de durată sunt: simptome post-traumatice/hipervigilență, reamintire intruzivă și repetitivă, retrăire cu disociere, comportament de evitare a reamintirii etc., depresie și anxietate, risc crescut pentru auto-mutilare, sinucidere, auto-medicație prin abuz de alcool și de droguri, tulburări de alimentație, de somn, de funcționare psihică globală, dar și diferite afecțiuni psiho-somatice.

Percepția de sine și atitudinea față de propria persoană sunt sever afectate. Victima violenței sexuale rămâne cu senzații de dezgust, că e murdară, groaznică, că ceva nu este în regulă cu ea; dacă ea însăși simte repulsie, aversiune, față de propriul corp și propria persoană atunci evident nu poate fi nici iubită, nici apreciată; uneori se izolează, se închide în sine, alteori

Rețeaua pentru **prevenirea și combaterea** **violenței împotriva femeilor**

simte respingere, trăiește stigmatizarea, marginalizarea. Imaginea de sine devine distorsionată și negativă, scade autoaprecierea, stima de sine. **Victima preia ceea ce îi inoculează agresorul sau mesaje/concepții eronate ale anturajului** (că a provocat agresorul prin comportament – gesturi, mimică, ori prin felul în care se îmbracă/machiază, sau pentru că a acceptat să meargă împreună la film, sau la un local). **Victima păstrează tăcerea ori secretul, trăind sentimente de rușine, chiar complicitate, pentru a se proteja de critică/blamare, respingere.** Se simte trădată, victima pierde încrederea în oameni/adulți, chiar în persoane apropiate/membri ai familiei, mai ales dacă dezvăluirile primesc reacții lipsite de empatie, înțelegere și susținere.

De asemenea, funcționarea socială este tulburată și pot să apară: izolare sau multiple vulnerabilități (risc crescut de a fi traficată, abuz de droguri, comportament violent față de sine și față de alte persoane, dependență de alcool), interacțiune socială compulsivă, lipsa încrederii în orice fel de autoritate, randament scăzut în muncă sau/și la școală, supraîncărcare, neglijarea propriei persoane.

Deși trauma sexuală suferită în minoritate nu reprezintă un predictor absolut, studiile arată că **un număr semnificativ dintre victimele violenței sexuale în minoritate devin agresori la vârsta adultă.**

PROPUNERI DE MODIFICĂRI

Având în vedere toate aspectele menționate mai sus, precum și interesul superior al copilului, **Rețeaua VIF solicită considerarea următoarelor modificări la Propunerea Legislativă L423/2022:**

„Articolul 218 alineatul (1) se va modifica și va avea următorul cuprins:

(1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima **consimțământul verbal explicit** sau profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.”

...

După alineatul (5) se introduce alineatul (5¹) care va avea următorul cuprins:

(5¹) Nu constituie circumstanță atenuantă săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate.

„După art. 218, se introduce un nou articol, art. 218¹ - *Violul săvârșit asupra unui minor* cu următorul cuprins:

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violenței împotriva femeilor

(1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor care nu a împlinit **16 ani** se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

...

f) fapta a fost săvârșită de către o persoană care a mai comis anterior **o infracțiune contra libertății și integrității sexuale, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism**; maximul special al pedepsei se majorează cu 5 ani”

...

Se introduce un nou alineat (6¹):

(6¹) Nu constituie circumstanță atenuantă săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate.

„Art. 219 - *Agresiunea sexuală* se modifică și va avea următorul cuprins:

(1) Actul de natură sexuală, altul decât cele prevăzute în art. 218, cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima **consimțământul verbal explicit** ori profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

...

(8) Nu constituie circumstanță atenuantă săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate.

„După art. 219, se introduc două noi articole, art. 219¹- *Agresiunea sexuală săvârșită asupra unui minor* și art. 219² - *Determinarea sau înlesnirea întreținerii de acte sexuale sau de natură sexuală între minori*, cu următorul conținut:

(2) Faptele prevăzute la alin. (1), comise cu un minor **cu vârsta peste 15 ani** prin constrângere sau punere în imposibilitate de a se apăra sau profitând de această stare, se sancționează cu închisoarea de la 4 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

„Art. 220 - *Actul sexual cu un minor*, **alineatul (1)** se modifică și va avea următorul cuprins:

(1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor cu vârsta **între 16 și 18 ani** se pedepesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

...

Se introduce alin. (4¹):

(4¹) Nu constituie circumstanță atenuantă săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate.

Rețeaua pentru
prevenirea și combaterea
violentei împotriva femeilor

[Rețeaua pentru Prevenirea și Combaterea Violentei împotriva Femeilor](#) este formată din 25 de organizații neguvernamentale și are scopul de a promova drepturile femeilor și fetelor, de a proteja victimele violentei de gen și de a combate discriminarea de gen.

Prezenta scrisoare este susținută de următoarele organizații neguvernamentale:

Platforma ProTECT - o platformă de 22 de organizații antitrafic din România

FONPC - Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copii - federație cu 65 de organizații pentru drepturile copiilor

FONSS - Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale - federație formată din 44 de organizații implicate în servicii sociale pentru grupuri vulnerabile

Active Watch

Asociația ACCEPT

Asociația CIVICA

Asociația Dream Project

Asociația easyECO

Asociația Moașelor Independente

Asociația MozaiQ LGBT

Asociația Platforma Civica Aresel

Asociația Rise OUT

Asociația ZI de BINE

Asociația Romanian Women's Lobby

Centrul de Resurse Juridice

Centrul pentru Inovare Publică

Centrul pentru Politici Educaționale

CeRe: Centrul de Resurse pentru Participare Publică

Consiliul Național al Elevilor

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

Funky Citizens

Girl Up România

Institutul Român pentru Pace PATRIR

Societatea de Analize Feministe AnA

Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală

Tineri pentru Tineri

Vedem Just